

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Quænam sit melior amplificatio. Capvt IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ipse, qui iudicaret, ut statim è medio supplicio dimiserit, ut eius facinoris damnatos seruos, quod ad omnium liberorum caput, & sanguinem pertineret.

O præclarum Imperatorem! nec iam cum Marco Aquilio fortissimo viro, sed verò cum Paulis, Scipionibus, Marijs conferendum.

Tantumne vidisse in metu, periculoque proniã, cum seruitiorum animos in Sicilia suspensos propter bellum Italiã fugitiuorum videret, ne quis se commouere auderet, quantum terroris iniicit? comprehendi iussit, quis non pertimescat: causam dicere dominos, quid seruis tam formidolosum feciss. v. deri pronuntiauit, exortam videtur. flammã paucorum dolore, ac morte restinxisse.

Quid deinde sequitur? verbera, atque ignes, & illa extrema ad supplicium damnatorum, metum cæterorum? cruciatu, & cruce hæc omnibus supplicijs sunt liberati.

In hoc opinor exemplo satis apparet vis fuisse illius amplificationis.

Primum rem proponit nuda, & simplici oratione; in *Tricalino, quem locum fugiuit. itã ante tenuerunt*, &c.

Poterat, & quod reliquum erat vno verbo dicere solui sunt. At quibus artibus fundit orationem. Primum ut solet suspendit animos.

Quid deinde? quid censeis, furtum fortasse, aut prædam expectatis aliquam. Nolite vique, & cætera, quæ satis latè explicantur, mox;

Expectate facinus, quàm vultis improbum. Vincam tamen expectationem omnium.

Tandem quod antea inchoarat, de crimine exponit longè illustrius.

Nomine, celeris, conuersionis, que damnati, &c.

Inde ad epilexin delabitur.

Quid hoc loco potes dicere, homo amentissime, nisi quod ego non quero, quid, aut quantum, aut quomodo acciperis.

Hoc perurbanum est.

Quid ais bone custos, defensorque prouincia.

Commoratio est, quid enim aliud dicit, quàm quod antea bis attigit de crimine, sed nouis verbis, nouis sententijs, & figuris, nouis etiam adiunctis.

Ex eo transit in locum communem. Perdita ciuitates, & ex symptomatis communi-

bus vim morbi colligit.

Ad summum ipsum factum pertentat, & agit per ironiam. *O præclarum Imperatorem* &c.

Diceres accipitrem, circa prædam iam certam, lento alarum renigio, quasi ludibundum circumuolare.

Quenam sit melior amplificatio.

CAPVT IV.

QVod si quis à me quærat, quæ tandem melior sit amplificationis forma, an tumens illa, lateque subfultans, an pressis illigata rationibus, & argumentis.

Secundum planè alteri omnes, qui modò gustum vltim habent syncera eloquentiã, dubio procul anteponunt: sed euenit nonnunquam, ut tales sint auditores, qui fuso, & luxuriant sermone ambitu capiuntur, quales ferè plebeia sunt, & pueriles aures, quibus, nisi eisdem sententijs paulisper immutatis sapius inculcatis, propter ingenij imbecillitatem, vix assequuntur.

Quamobrem solent cum istis oratores, veluti sinuosus orationis flexibus inter se recurrentibus ludere. At certè apud politas, & negotiosas aures, hac ratione amplificare, ut eandem planè rem dicas, commutes, & expolias, non modò putidum est, sed penè intolerabile. Quis enim hanc orationem ferat.

Nullam tantum est periculum, quod sapiens pro salute patriæ vitandum arbitretur. Cum augetur incolumitas perperua ciuitatis, qui bonis erit rationibus præditus, profectò nullum vitæ discrimen, sibi pro fortunis Reipublicæ fugiendum putabit, & erit ea sententia semper, ut pro patria studiosè, quamuis in magnam descendat vitæ dimicationem.

Hoc sanè est pueriliter ludere, non eloqui: Quanto illustrior est ea amplificatio, vbi res proprijs verbis, crebris sententijs, nouis insuper adiunctis exponitur, hæc etiam si nullæ admirationes, aut suspensiones, miserationes, inuectiua, execrationes, & figure simul accedant, tamen afficit vehementer, qualis est ista Ciceronis, qui nusquam mihi videtur efficacius amplificare, quàm cum aliquid narrat, ut 7. Ver. pag. 490. numero 116. vbi de misero u supplicio.

Conferuet uterque modus amplificationis.

Otiosa est nugatoria amplificatio di ratio.

Pulchra ratio simplicis amplificationis.

Includuntur in carcerem condemnati, supplicium constituitur in illos, sumitur de miseris parentibus nauarchorum, prohibentur adire ad filios suos, prohibentur liberis suis cibum, vestitumque ferre.

Patres hi, quos videtis, iacebant in limine, matresque miserae pernoctabant ad ostium carceris, ab extremo complexu liberum exclusae, quae nihil aliud orabant, nisi vt filiorum extremum spiritum excipere sibi liceret.

A detraianitor carceris, carnifex praetoris, mors, terrorque sociorum, & ciuium licitor Sextius, cui ex omni gemitu, doloreque certa merces comparabatur, vt adeas tantum dabis, vt cibum tibi *intro* ferre liceat, tantum nemo recusabat. Quid, vt vno ictu securis afferam mortem filio tuo? quid dabis, ne diu crucietur? ne se pius feriat? ne cum sensu doloris aliquo, aut cruciatu spiritus auferatur: etiam ob haec causam pecunia licitori datur. O magnum, atque intolerandum dolorem! o grauem acerbamque fortunam! non vitam liberum, sed mortis celeritatem pretio redimete cogebantur parentes.

Atque ipsi etiam adolentes cum Sextio de eadem plaga, & de vno illo ictu loquebantur, idque postremum parentes suos liberi orabant, vt leuandi cruciatu sui gratia licitori pecunia daretur: multi, & graues dolores inueni parentibus, & propinquis multi, verumtamen mors sit extrema, non erit. Estne aliquid vltra, quod progredi crudelitas possit? reperietur. Nam illorum liberi *Quem* erunt securi percussi, ac necati, corpora feris obiciuntur. Hoc si luctuosum est parenti, redimat pretio sepeliendi potestatem.

Tum numero 141.

Haec cum maxime loqueretur, sex licitores circumstant valentissimi, & ad pulsandos, verberandosque homines exercitissimi: cadunt acerrime virgis, denique proximus licitor (de quo iam saepe dixi) Sextius conuerso bacillo, oculos misero tundere vehementissime coepit. Itaque illi, cum sanguis os, oculosque compleret, concidit, cum illi nihilominus iacenti latera tunderentur, vt aliquando spondere se diceret. Sic ille affectus, illincum pro mortuo sublatus, breui postea est mortuus. Iste autem homo venerus, & affluens omni lepore, & venustate, de bonis illius in aede Veneris argentum cupidinem posuit. Sic etiam fortunis hominum abutebatur, ad nocturna vota cupiditatum suarum.

De materia, & formis, seu methodo amplificationis.

CAPVT V.

PRIMUM quidem amplificatori prudenter *Matrin* spectandum censeo, quid materia ad dicendum proposita ferat, aut patiat. Neque *Amplifica-* enim existimandum est omne genus argu- *tionis apu-* menti capax esse amplificationis. Sed vt cera *quaranda* modice calefacta fingentis sequitur manum, *est.* & nullo negotio diduci, fundique potest *Non ex* contra vero a lapide haudquaquam illud: *omni ligno* exprimas, vt admoto igne, humanaque in- *Mercurius,* dustria distendatur: ita profecto euenire so- *nec ex om-* let in amplificationibus, quaedam enim argu- *ni argu-* menta mirifice nata sunt ad *mentis na-* vel digito leuiter attingas, statim suo pre- *plificatio.* lut ingenio fundentur, quasi concatenatas in se rationes diffusionis habeant.

Alia vero longe exiliora sunt, quae vix orationis cultu possunt splendescere. Quanam igitur iniquae amplificationem patiuntur?

Hoc prudentiae est oratoriae prauidere, nec temere omnia per amplificationem dicere.

Primum res minuta, & exiles hanc orationis laxitatem non admittunt, quas si ope- *Res minuta* rosa industria coneris amplificare, idem faci- *non sunt co-* as, ac qui torcendo, fingendoque millio stu- *paues amphi-* dium, & operam poneret. Verum egregia laus *ficatiois,* est res paruas extollere, & ex muscis elephan- *nisi forte in-* tos facere? Non nego festiuum esse ingenij, quod *ludo, & su-* multi disertis homines fecerunt, res alio- *certiji.* qui contempnas, vt muscam, & febrem orationis beneficio, in excellam quandam attollere speciem granditatis: sed nego id ipsum pertinere ad orationem grauitatis.

Itaque, qui haec scribunt, ludere se profitentur, & nos ludentes suspicimus, quos si serio loqui putaremus, amenes potius, quam eloqueates iudicaremus, quod contra communem omnium mortaliu sensum niterentur. Quemadmodum igitur in myrmecidijs, cum nauiculam audimus, aut quadrigam eburneam muscae pinnulis intectam, bellissimi ingenij, & delicatissimae manus industriam probamus, non tamen vt ista, vel elegiacos versus sesamo subtiliter incisos Ioni Olympio, & Myrmecidem Phidiae anteponamus. Simili quoque ratione minutias istas rerum quae ab epigrammatistis, aut encomiastis ornari, amplificarique solent, laudamus